

ДЕРЖАВНА БІБЛІОТЕКА
ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ
(СЛОВ'ЯНСЬКА БІБЛІОТЕКА)
ІНСТИТУТ МОВ І ЛІТЕРАТУР
ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

СТО П'ЯТДЕСЯТ РОКІВ
чесько-українських
ЛІТЕРАТУРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

1814-1964

НАУКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК

СВЕТ СОВЕТУ / ПРАГА

STÁTNÍ KNIHOVNA
ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
(SLOVANSKÁ KNIHOVNA)
ÚSTAV JAZYKŮ A LITERATUR
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

STO PADESÁT LET
česko-ukrajinských
LITERÁRNÍCH STYKŮ

1814-1964

VĚDECKO-BIBLIOGRAFICKÝ SBORNÍK

SVĚT SOVĚTŮ / PRAHA

Vydáno k VI. Mezinárodnímu sjezdu slavistů v Praze.

Видано до VI Міжнародного з'їзду славістів у Празі.

Издано к VI Международному съезду славистов в Праге.

Published on the occasion of the Sixth International Congress of Slavists in Prague.

Redakce sborníku a vedení bibliografických prací: dr. Orest Zilynskyj
CSc.

Na sborníku spolupracovali: dr. Olga Balášová, dr. František Balha, Jiří Bečka
CSc, dr. Zina Genyk-Berezovská CSc, Vladimír Hostička CSc, Julie Kuncová,
prom. fil. Alena Morávková, Alžběta Nováková, Mikuláš Pavličuk, prom. knih.
Růžena Rejnková, prom. hist. Ivan Savický, dr. Josef Strnaděl, prom. fil. Jiří
Vacek, prom. fil. Eva Velinská.

© Svět Sovětů, 1968

Genetel Slavic Ref
(Slavic)

UKRAJINSKÁ LIDOVÁ PÍSEŇ V ČESKÉM LITERÁRNÍM VÝVOJI

Orest Zilynskyj

016.89179

Sz61

Uveřejnění první větší zprávy o ukrajinské literatuře (Dobrovský ve *Slovance*) a prvního překladu z ukrajinštiny (Hanka ve vídeňských *Prvotinách*) v roce 1814 připadlo v české kultuře na léta dozrívání teoretického osvícenského zájmu o slovanství, aktivizace literární činnosti v rodném jazyce a prvních pokusů o vybudování nové koncepce kultury a národního života, založené na romantických idejích. Svou první výzvu ke sbírání a publikaci lidových písní, jež by se staly vzorem pro současné básnictví v národním duchu a přispěly k obnovení tradice národní hudebnosti, podpořil Hanka překladem dvou písní jinoslovanských — srbské a ukrajinské. O tři roky později aktuální smysl tohoto pokusu, ježž Hanka motivoval především ohledy estetickými, odhalila podobná Šafaříkova výzva, uveřejněná také v *Prvotinách*, v níž bylo sbírání lidových písní začleněno do programu slovanského sblížení. Od té doby se zájem o lidovou poezii slovanských národů stal v českém kulturním životě neodmyslitelnou stránkou slovanské vzájemnosti. Lidová píseň — podle romantického učení hlavní pokladnice národního ducha, svědek historické významnosti národů — byla pro tvůrce slovanského obrození nejnepochybnějším důkazem někdejší duchovní jednoty a velikosti Slovanů, důležitým stavebním prvkem pro znovuoobnovení této jednoty v současnosti. Její ideové a estetické kvality, od několika desetiletí uznávané celým kulturním světem, uváděly Slovany do kruhu svěbytných a plnoprávných národů, které vnesly svůj podíl do kulturního vývoje lidstva.

Významnou předností českého obrozenského hnutí byla skutečnost, že toto hnutí, neovlivněné rozpornými tradicemi minulosti, prosté konfliktních momentů v poměru k ostatním slovanským národům, věnovalo ve svých slovanských zájmech, čtení a programu rovnocennou pozornost všem etnickým skupinám uvnitř Slovanstva, že od všech těchto skupin čekalo stejnou pomoc a spolupráci. Z této univerzality zájmů a sympatií plynula velká morální prestiž českého obrození, daleko převyšující sílu jeho společenského zázemí a vnějších prostředků. Zvláště vděčně přijímaly tuto nezištnou pozornost kulturně slabší slovanské skupiny, nacházející zejména ve vědecké autoritě

Slavic

českých obrozenců oporu pro vlastní emancipační snahy. Odtud plynul i velký obdiv ukrajinských současníků k tomuto hnutí; vědomí jeho demokratičnosti a nezávislosti na historických předsudcích vedlo v průběhu let třicátých, jakmile se jeho výsledky staly na Ukrajině známy, k přeorientaci z polských a částečně i ruských ideových a uměleckých podnětů na podněty české.

Nehledě k tomu, že už od posledních desetiletí 18. století Češi a značná část ukrajinského obyvatelstva žili ve společném státě, byly ovšem vědomosti Čechů o ukrajinském etniku velmi omezené a neúplné. Dobrovský byl ještě na počátku 19. století odkázán převážně na náhodné německé práce a s velkými obtížemi získával další informace. Opíraje se v této otázce skoro výlučně o tehdy dostupné literární prameny, nenašel pro ukrajinštinu místo ve svém systému slovanských jazyků a po celý život kolísal v pojmenování této etnické skupiny. Josef Wenzig charakterizoval Ukrajince ve své antologii *Slavische Volkslieder* (1830) jako „národ poslý z Rusů a Poláků“; je to názor, který se objevuje i v tehdejší ruské literatuře. Kollár připustil maloruštinu jako jazyk schopný literárního použití až v německém vydání své *Vzájemnosti* (1837). I Šafařík věděl až do poloviny třicátých let, kdy jej prostřednictvím Pogodinova sblížilo s Vahylevycem a Holovackým, více o východní Ukrajině a jejích kozáckých tradicích, než o blízké ukrajinské Haliči.

V třicátých a čtyřicátých letech zazněly v českém prostředí tři hlasy, jež se snažily vnést jasno do této otázky. Palacký už v roce 1830 (v článku *O národech polských*, uveřejněném v Časopisu českého musea) prohlásil rusínský národ, sahající zeměpisně až do Kubáně, za jazykově odlišný od Rusů a Poláků, poukázal na jeho svébytné historické tradice a zaslá politická práva. Šafařík, ovlivněn zčásti názorem, jenž se už od počátku třicátých let vyhlašoval na Ukrajině a v Rusku zásluhou Srezněvského a Bodjanského, označil v *Slovanském národopise* ukrajinštinu (maloruštinu) za jedno z rovnocenných podřechí ruského nářečí, které lze z hlediska ryze jazykového považovat za samostatný jazyk. Na obecnější historickou rovinu přenesl tento problém Havlíček (v článku *Slovan a Čech*, 1846), když v rámci nové koncepce slovanských vztahů prohlásil Ukrajince za velký a samostatný slovanský národ a schválil odtržení ukrajinštiny od spisovné ruštiny. Tento názor nebyl ovšem ani v té době, ani později zdaleka obecný. Nelze zapomínat, že myšlení současníků velmi silně ovládala idea slovanské jazykové jednoty; vnitřní difference se připouštěly převážně v případě jazyků s ustálenou spisovnou tradicí a každý pokus o další diferenciaci se považoval za další zbytečné oslabení této jednoty. Proto běžným rysem úvah českých obrozenců o budoucnosti ukrajinštiny v literatuře je vedle uznání její odlišnosti ve smyslu

etnografickém názor, že může jít pouze o pomocný prostředek, který by neměl (a také nemůže) ohrozit jednotu ruské literatury, může však naopak přispět k jejímu vnitřnímu obohacení, může poskytnout „pomoc ruskému slovu“ (Hanka 1839). Tak se díval na tuto otázku i Šafařík, i nejaktivnější propagátor ukrajinské slovesnosti v Čechách, Čelakovský. Ve svých *Čteních o počátcích dějin vzdělanosti a literatury národů slovanských*, vydaných už po událostech roku 1848–49, které poprvé aktualizovaly ukrajinský problém v Rakousku, tvrdí: „Východní díl kmene slovanského... požívá nad to výhody té veliké, že vesměs i v politickém bytování svém i v literárním snažení jenom jediného nářečí, totiž ruského používá, a protož zdárněji ovšem o rozvíjení se jedné společné literatury můž pracovati.“ Od Archangelska po Uhry, od Popradu až po Volhu se mluví týmž jazykem, jenž se ovšem „mění trojím pozoruhodnějším způsobem“. Tři nářečí, mezi nimi nejrozdílnější maloruština, vplývají v ruský spisovný jazyk a jeho literaturu, „kteráž už nyní jest a čím dále tím více bude mocným jejich spojidlem“. „Počali jsou sice za našeho věku někteří maloruští spisovatelé svého nářečí se ujímají a v něm zvláštní literaturu zakládají, vyvodíce některé dosti zdařilé spisy, nejvíce v oboru básnictví. Chvalitebná jest aspoň v tom ohledu snaha jejich, aby v písemných památkách nářečí toto bylo složeno a zachováno, ježto jedva se dá mysliti, by toto nářečí vedle své mocné daleko pokročilejší sokyně na příští časy svou samostatnost uchrániti mohlo.“

Tyto názory Čelakovského charakterizují nejběžnější postoj českého prostředí k otázce ukrajinské kulturní samostatnosti, zasahující neméně silně i do druhé poloviny minulého století. Uznává se etnická a jazyková svébytnost Ukrajiny, podmněná jejími specifickými historickými osudy, avšak v plánu současného kulturního vývoje se ukrajinské kulturní snahy považují za méně nebo více závislou součást celoruského vývoje. Toto chápání ukrajinského kulturního problému nebylo v rozporu s názory větší části tehdejších východo-ukrajinských vzdělanců, které nejzřetelněji formuloval ve svém známém dopise D. Zubryckému tvůrce tehdejšího ukrajinského pravopisu, literární historik a folklorista M. Maksymovyč. Byla ovšem mezi českými obrozenci i jiná skupina, která kladla větší důraz na perspektivu ukrajinských kulturních snah. Patřili k ní především ti čeští vzdělanci, kteří navázali těsnější osobní kontakt s ukrajinským životem v Haliči a u nichž obecná doktrinářská řešení ustupovala před bezprostřední zkušeností, svědčící o samostatném jazykovém a kulturním vývoji a jeho nezbytnosti.

Obecně lze říci, že vztah k Ukrajině byl v první polovině minulého století založen především na představě, že jde o oblast, v níž mimořádně bohaté tradice lidové kultury jednoznačně převažují nad

В pondělí, dne 22. srpna 1814.

aktuálním literárním procesem. Z hlediska romantické ideologie to nebyla známka kulturní méněcennosti; taková představa vedla naopak k závěru, že právě zde, na území nedotčeném deformujícími kulturními vlivy, se zachovaly nejskvělejší poklady slovanských národních tradic, mezi nimiž první místo zaujímal lidová píseň. Byly to tedy důvody a potřeby obecně slovanského rázu, které vedly k trvalému zaměření pozornosti českých vzdělanců na ukrajinskou píseň. Při celkové slabosti ukrajinského kulturního procesu v té době, při jeho malé vnitřní intenzitě a expanzivní síle, omezené navíc politickými zákroky vládnoucích režimů, nemohl být tento jednostranný zájem vyvážen a doplněn nabídkou transponovatelných hodnot literárních a stal se na mnoho desetiletí, až do osmdesátých let, kdy v českém slovanství dozněly vlivy romantické ideologie, dominující složkou v českém vztahu k ukrajinské kultuře.

Cesta k poznání ukrajinské písně nebyla ovšem v začátcích snadná a přístupná. Dobrovskému se do konce života nepodařilo získat ukázky kozáckých dum, o jejichž významnosti se dočetl v německých historických pramenech. Nepříliš typické ukázky ukrajinských písní z Haliče, které mu opatřil jeho polský přítel S. Bandtke, zůstaly nevyužity. Hanka měl k dispozici jen několik náhodně získaných textů. I Čelakovský mohl ve svých *Slovanských národních písních* nabídnout čtenáři jen velmi fragmentární výbor z ukrajinského písněvého bohatství, třebaže podle soudobých zpráv (korespondence J. Jozefoviče-Jungmanna, „rusínské“ a „maloruské“ písně kolovaly mezi ranými obrozenci a těšily se značnému zájmu. Už v mládí, za pobytu na Spiši, se s ukrajinskou písní setkal Šafařík a povšiml si její odlišnosti. Konkrétně s ní však pracoval až v době přípravy *Slovanského národopisu*, kdy se mu texty dodané Bodjanským a Vahylevyčem staly základem pro posouzení jazyka a při studiu slovanských starožitností.

Šafařík byl však prvním českým autorem, který vydal o ukrajinských písních obecný hodnotící soud. Už v *Geschichte der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* (1826) jim přiznal prvenství mezi slovanskými národy; tento názor opakuje i v dopise Kollárovi z roku 1835, kde tvrdí, že „kdo se dožije, bude se divit, když i Malorusové seberou všechny své písně“. Hanka píše v téže době Kollárovi: „Cítil jsem to dávno, že se naše (písně) s rusínskými, srbskými ano i moravskými rovnati nemohou“.

Souběžně s těmito obecnými soudy se hodnota a úloha ukrajinské písně vymezuje přesněji pod zorným úhlem potřeb slovanské vzájemnosti a romantického ideálu slovesného umění. J. P. Koubek v několika článcích (*Jindy a nyní* 1833; *Mnemosine* 1836; *Ost und West* 1838; *ČČM*

Jáducej by bylo, řbyby se některý Pán Wlasenec wynasnažil, aby nám nasse libezné národní písni sebral, tať aby Čechové opět tu slowaněmu zpěwu přiwobeni byli, ob kterého se, Bohu žel! aspoň w městech tworbými zwuťy, a následowaním německých písni welmi wybdáli, a nasse staré písni toho zagistě zaslubují, aby za wzor nynějšim nowým skladatelům wykaweny byly, neboť který národ nám welebnějši, wznesenějši a swatějši písni wyłázati může, než gest „Otče náš milý Pane“ v řbe nagdeme milostnějši a žertownějši nad onu „Má panenka bezlá ge“ v a „Řbybys měla má panenka sto owiec“ v — Čechové tať rozhlášení w hudbě; a rozpeření po celé Europě we wšech hlawných městech u každého dwora, měliby tať onen pořad starého wtni neto-lifo swým potomkům, alebrž wšem národům zachowati, gaťo to učinil Rusům Iwan Pral, který Собраніе Народныхъ Русскихъ Пѣсень съ ихъ голосами, t. g. Sebrání Národníchъ Russkýchъ Písni s gich hlasy, wydal, 3 nichž newslawnějši hudebnici nasseho wětu, gaťo Van Beethoven, pámo- dy (třemy) we swých skládáních terpagi; ljeťo gest nám, že w nassi tiskárně žádných not nemáme, abyhom některou písni nassim Panům wlasencim pobali, nemohouce to, aspoň bez not gednu russkou a serbskou zde položime i s tšpým přeložením; řabž wj, že w národních písniach prokřta- a newinost newyštěnějši wěc gest, tedy že se básněni wznesenějši aneb umělečtější w nich hleba- ti nemůže. Tať i Serbowé nás w tom letos přebdili, wydawše své národní písni we W,oni.

A.) Малороссійская пѣснь.

Ой посалав жене мати,
зеленаго, жита жати;
ей нуте косари, що не рано почали,
ночь не рано почали, да богато упили.

Ой а жита нежала,
а в борошні лежала. Ой нуте, н' пр.

Навбали чужи жени,
нашам жене в борошні. Ой.

Замуршася Кулині,
що не пошла долина. Ой.

Череш шон руси волоси,
выкопали вб покоси. Ой.

Череш шон черни брови,
выкопали вб дуброви. Ой.

Череш шон біли руки,
выкопали вб палуки. Ой.

Череш шон красни лица,
нема сина ни дощича. Ой.

И долину не пошла,
и Кулину полюбил. Ой.

A.) Малорусká píseň.

Ей посалатэ мне мати
зеленаго жита жати;
Ей чутэ косари 1), прог не рано почали,
прог не рано почали, бысе многа утали.

Ей га жита нежала,
га в бразenci 2) лежала. Ей чутэ, а в:

Піснїсї сем циж жени,
нашї па мне ту в бразenci. Ей.

Wymadila se 3) Kulina,
že nešofena 4) dolina. Ей.

Стре twoге русе волоси
wykopsli wse pokosy 5). Ей.

Стре twoге черне брови 6)
wykopsli wse dubrawy 7). Ей.

Стре twoге білє руки,
wykopsli wse paluky. Ей.

Стре twoге красне лице,
нема сина ни купиче. Ей.

І долину пошлєли,
і Kulinu poljubil. Ей.

1) Kosar, sekč, tie-ř kosu seč.

2) Látenci, l. a. la.

3) t. g. w'w'la byla, dila se gi w'pily.

4) Tož, kosu sečati z otub sečesca, sečni, seč.

5) red. louta, t. e. poselenou t. d. m. posos gmeruži.

6) b. ow gal u Rusi sa: u rólách obor. a. m.

7) Doutrawa gal i w Čechách doš. žniar, je dabo- wj las tak gmanaga.

1838) stále znova opakuje názor, že ukrajinské písně si v ničem nezadají se srbskými, ověřenými celoevropskou slávou už od dob německého překladu *Hasan-aginice* a sbírky paní Talvj, ba předčí je dokonce větší citovostí a formálním bohatstvím. Zvláště z článku o Rukopise královédvorském (*ČCM* 1838) je patrné, čeho si Koubek v ukrajinských písních nejvíce vážil: klade je v duchovní tradici národa na stejnou úroveň jako české *Rukopisy* a *Slovo o pluku Igorově* a v duchu romantické teorie umění mluví o kulturní převaze národa, jenž si tak starobylé zpěvy uchoval jako živý duchovní poklad. Není třeba zdůrazňovat, jak velký morální význam měla tato formulace pro mladé ukrajinské kulturní hnutí: nejhudší příbuzní se díky ní stávali majiteli a strážci nejcennějšího pokladu.

Aplikaci dalších prvků romantické teorie umění na studium a interpretaci slovanské písňové tradice přinesla práce Ukrajince O. Bodjanského *O narodnoj poezii slavjanskich plemen* (1837). Bodjanský v ní upozornil na základní rozdílnost mezi estetikou ruských a ukrajinských písní, vyplývající z odlišného historického osudu obou zemí, a za hlavní znak posledních prohlásil jejich lyricko-dramatický ráz. Pro současníka, vzdělaného v estetických systémech německého idealismu, to vyzdvihovalo ukrajinskou píseň na nejvyšší stupeň ve vývoji lidového umění. Štúr ve své práci *O národních písních a pověstech plemen slovanských* (1853) položil hlavní důraz na skutečnost, že v epických útvech ukrajinské lidové poezie se vedle podobných památek srbských nejlépe zachovalo historické vědomí národa, v lidových písních západoslovanských dávno zaniklé. Největší nasycenost estetickými hodnotami, charakteristickými pro původní slovanské umění, shledával v ukrajinských písních L. Rittersberg (*Myšlenky o slovanském zpěvu*, 1843). V jejich citovém ladění, dokumentujícím jejich starobylost a ryzí slovanskost, hledal spojitost s rázem přírodního prostředí, které bylo podle jeho domněnky slovanskou pravlastí; podolskou kolomyjku proto prohlásil za pravzor slovanské písně.

Výtvozem neporušeného národního vědomí byla ukrajinská píseň pro K. V. Zapa (*Cesty a procházky po Halické zemi*, 1844). Její vnitřní stavbu vytrvale studoval za svého moskevského pobytu Havlíček, aby pak využil těchto poznatků ve vlastní tvorbě. Při této úctě a zájmu na první pohled překvapuje poměrně nízký počet překladů: po ukázkách, zařazených Čelakovským do jeho antologie, následovalo do padesátých let jen několik roztroušených překladů V. Hanky, J. A. Kaliny a S. K. Macháčka a překlad úryvků falzifikované dумы ze sborníku I. Srezněvského. Z většího souboru překladů, který připravoval J. P. Koubek, nevyšlo tiskem nic, i pro literární historii je tento soubor, jak se zdá, nenávratně ztracen. Je nutno brát v úvahu, že se písně slovanských národů četly v té době ochotně v originálech. Dalším

zdrojem přímé informace byl za daných podmínek pražský německý časopis *Ost und West*, kde v letech 1837—1847 vyšlo nemálo překladů písní ze sborníku Maksymovyče, Zaleského, Pauliho, Vahylevyče a jiných, na nichž pracovali různí němečtí a čeští překladatelé. Avšak s nedostatkem většího přeloženého souboru zcela nepochybně souvisí bezvýznamnost vlivu ukrajinské písně na populární žánr písňových ohlasů v české poezii. Dva zjištěné případy takového vlivu spadají do doby kolem roku 1840, kdy Čechy navštívil nadšený propagátor ukrajinského folklóru O. Bodjanský.

Nová etapa ve vztahu k ukrajinské písni začíná už v letech čtyřicátých, s nástupem analytických badatelských metod ve folkloristice. Erben už v roce 1846, kdy Holovačský zasílá přes Prahu Bodjanskému své písňové sborníky, nachází v nich bezpočet cenných svědectví o slovanské mytologii. Realistický pohled na ukrajinskou píseň v jejím dnešním sociálním prostředí se po období romantické idealizace poprvé hlásí v člancích V. Blodka (*Stav hudby v severovýchodní Halíči*, Dalibor 1858) a A. Pozděny (*Stav zpěvu národního a hudby v Halíči*, tamtéž 1959). Tradice vědeckého zájmu o ukrajinský folklór pokračuje pak ve srovnávacích studiích K. J. Erbena, J. Hanuše, P. Sobotky a J. Gebauera, věnovaných rozboru písňové symboliky a stylistiky. Ukrajinské písňové ukázky jsou pravidelným prvkem takových rozborů. Zvýšenou pozornost budí v této době píseň obřadná (koljadjky, písně svatební).

Těžiště dalšího seznamování s ukrajinskou písni leží ovšem v oblasti popularizační. V šedesátých a sedmdesátých letech se zájem o ukrajinský folklór stává na rozdíl od izolovaných projevů a podnětů obrozeneckých, jimž chybělo širší společenské vyznění, průběžným motivem českého kulturního života. Z vídeňského střediska, kde se Ukrajinci a Češi intenzivně stýkali na půdě studentských spolků, pronikají ukrajinské písně do repertoáru českých pěveckých sborů, které plní v té době významnou kulturní úlohu. Existuje řada dobových svědectví o tom, jak byly právě ukrajinské písně pro svou melodičnost a přibuznost českému hudebnímu cítění oblíbeny mezi posluchači. V českém literárním tisku jim věnovalo několik autorů, především J. Perwolf, J. Goll a K. J. Chudoba, samostatné studie. Bez ohledu na velmi odlišný materiálový záběr a metodický přístup (u Perwolfa podložený charakteristikou dějin, u Golla romantickoesejistický, u Chudoby střízlivě systematický) všichni autoři spějí k podobným závěrům. Ukrajinská píseň je podle nich původní poezie, prýstící z rázu krajiny a bezprostředního zážitku, velmi svébytná a bohatá, obřezející zápas silného a vytrvalého ducha s osudem, silná svým citem a pravdivostí. Je věrným a výmluvným svědkem dějin svého národa, naplněných strádáním a neústupným bojem za svobodu,

nismus. Po vydání Kubova sborníku velmi ostře klesá úloha folklóru v seznamování s ukrajinským prostředím; na tuto linii navazují pouze národopisné obrázky Řehořovy. Hlavním mluvčím a reprezentantem ukrajinské kultury se konečně, poprvé v dějinách vzájemných vztahů, stává soudobá literární tvorba. Je to jev zcela zákonitý a pozitivní. Překvapuje ovšem, že v období meziválečném, kdy se i v původní české literatuře projevila zájem o ukrajinský, zejména zakarpatský folklór, nepřipoutala k sobě větší pozornost překladatelů alespoň rázovitá a stylově pestrá zakarpatská píseň. Vzácnou výjimkou je kniha J. Vondráčka *Lidové balady karpatoruské*, vydaná v roce 1938. Lze mít námitky proti autorově překladatelské metodě, avšak výběr písní je bohatý a reprezentativní. V chápání zakarpatské písňové tradice je autor romantikem, mluví o „neporušených tvůrčích zdrojích“, o „lidu žijícím staletí mimo kulturní proudění západu a východu“, v písňovém obsahu zdůrazňuje jednotící prvek boje člověka s neúprosným osudem.

Poslední renesance zájmu o ukrajinskou píseň nastala v prvních letech poválečných. Nezasvěcený pozorovatel by mohl soudit, že byla reflexem povrchního přeceňování folklóru v systému kulturních hodnot, vlastních období kultu osobnosti. Avšak v ukrajinském případě se tento vzestup opíral o upřímný zájem několika překladatelů, především Jana Vladislava a Marie Marčanové. Důkazem může být zajímavé vyznání Jana Vladislava o tom, jak se utvrdil ve svém dřívějším zaujetí pro ukrajinský folklór díky náhodnému setkání se skupinou sovětských vojáků. Obsažné sborníky *Ukrajina zpívá*, *Kozácké dumy*, *Ukrajina v písních*, třebaže nevyčerpaly všechny možnosti ve výběru textu a v technice překladu (hlavním pramenem pro sborník *Ukrajina zpívá* byla například západoukrajinská sbírka Holovackého), mají trvalou uměleckou a informační hodnotu; jejich soubor nemá obdobu v jiných jazycích, ani v ruském. Za příznivých podmínek byla celá ukrajinská písňová tradice, které připadla tak významná úloha ve vývoji české kultury minulého století, v širokém výběru konečně zpřístupněna českým čtenářům jako objekt bezprostředního uměleckého zážitku. Od budoucnosti lze očekávat, že tato nesmrtelná hodnota ukrajinské kultury, která v minulosti vyhrozovala bezejmennému, utlačenému národu místo v soustavě světových kulturních hodnot, bude prezentována české čtenářské veřejnosti v klasickém, dokonale promyšleném a interpretovaném výběru. Tento úkol se stává aktuálním až v době, kdy ukrajinská píseň přestala hrát v hodnocení ukrajinské kultury substituční úlohu jejího hlavního mluvčího a kdy celá pozornost jejích tlumočnicků a posuzovatelů může být zaměřena k jejím specifickým hodnotám, k tajemství její krásy.